

Vilniaus universitetas
Medicinos fakultetas

STUDENTŲ MOKSLINĖS VEIKLOS TINKLO LXXVI KONFERENCIJA

Vilnius, 2024 m. gegužės 13–17 d.

PRANEŠIMŲ TEZĖS

Leidinį sudarė

VU MF Mokslo ir inovacijų skyriaus

inovacijų specialistas Kristijonas PUTEIKIS ir

administratorė Rima DAUNORAVIČIENĖ

VILNIAUS
UNIVERSITETO
LEIDYKLA

2024

Mokslo komitetas:

doc. dr. Valdemaras Jotautas
dr. Diana Bužinskienė
prof. dr. Violeta Kvedarienė
prof. dr. (HP) Saulius Vosylius
prof. habil. dr. (HP) Gintautas Brimas
Indrė Sakalauskaitė
Laura Lukavičiūtė
dr. Agnė Abraitienė
doc. dr. Jūratė Pečeliūnienė
prof. dr. Vaiva Hendrixson
doc. dr. Ieva Stundienė
prof. dr. Eglė Preikšaitienė
doc. dr. Birutė Zablockienė
prof. dr. Pranas Šerpytis
Artūras Mackevičius

dr. Žymantas Jagelavičius
doc. dr. Agnė Kirkliauskienė
prof. dr. Marius Miglinas
Žilvinas Chomanskis
doc. dr. Kristina Ryliškienė
prof. dr. Vilma Brukienė
doc. dr. Saulius Galgauskas
Andrius Žučenka
doc. dr. Birutė Brasiūnienė
doc. dr. Jaunius Kurtinaitis
prof. dr. Eugenijus Lesinskas
doc. dr. Goda Vaitkevičienė
prof. dr. Alvydas Navickas
doc. dr. Rima Viliūnienė
prof. dr. (HP) Edvardas Danila

prof. dr. Nomedą Rima Valevičienė
Teresė Palšytė
doc. dr. Vytautas Tutkus
doc. dr. Danutė Povilėnaitė
dr. Viktorija Andrejevaitė
prof. dr. Robertas Stasys Samalavičius
dr. Agnė Jakavonytė-Akstinienė
doc. dr. Jurgita Stasiūnienė
dr. Arnas Bakavičius
prof. dr. Gilvydas Verkauskas
prof. dr. Sigitą Lesinskienė
doc. dr. Marija Jakubauskienė
prof. dr. (HP) Janina Tutkuvienė

Organizacinis komitetas:

Kristina Marcinkevičiūtė
Viktorija Rakovskaitė
Austėja Grudytė
Justina Semenkovaite
Matas Žekonis
Rokas Žekonis
Milvydė Marija Tamutyte
Augustė Senulytė
Miglė Miglinaitė
Rokas Bartuška
Damian Luka Mialkowskyj
Karina Mickevičiūtė
Jovita Patricija Druta
Emilija Šauklytė

Austėja Račytė
Tadas Abartis
Mindaugas Smetaninas
Rafal Sinkevič
Gerda Šlažaitė
Kamilė Čeponytė
Einis Novičenko
Benas Matuzevičius
Gabriela Šimkonytė
Ieva Ruzgytė
Milda Mikalonytė
gyd. rez. Valentinas Kūgis
gyd. rez. Gabrielė Bielinytė
Vėjas Vytautas Jokubynas

Deivilė Kvaraciejūtė
Julija Pargaliauskaitė
Paulius Montvila
Rūta Bleifertaitė
Alicija Šavareikaitė
Julija Kondrotaitė
Gediminas Gumbis
Joana Leščevskaja
Gabrielė Bajoraitė
Augustinas Stasiūnas
Odeta Aliukonytė
Robertas Basijokas
Elvin Francišek Bogdzevič

ISSN 2783-7831 (skaitmeninis PDF)

© Tezių autoriai, 2024

© Vilniaus universitetas, 2024

VAIKŲ INSTITUCIONALIZACIJA (VAIKŲ GLOBOS NAMAI) IR POVEIKIS JŲ PSICHIKOS SVEIKATAI: MOKSLINĖS LITERATŪROS APŽVALGA

Darbo autoriai. Vakarė RADVILAVIČIŪTĖ, II kursas; Ieva REKAŠIŪTĖ, II kursas; Juozapas RYLIŠKIS, II kursas; Martynas SAMUOLIS, II kursas.

Darbo vadovas. Doc. dr. Marija JAKUBAUSKIENĖ, VU MF Sveikatos mokslų institutas, Visuomenės sveikatos katedra.

Darbo tikslas. Apžvelgti institucionalizacijos, o labiausiai – vaikų globos namų, kaip socialinės priežiūros modelio, daromą poveikį vaikų psichikos sveikatai.

Darbo metodika. Struktūruota literatūros paieška atlikta 2023–11–03, naudojant Google Scholar, PubMed, ClinicalKey, eLABa, EBSCO duomenų bazių paieškos sistemas. Paieškai atlikti pasitelkti šie raktažodžiai ir jų deriniai „institutionalization“, „child mental health“, „orphanages“, „child development“, „mental disorders“, „children“, „foster care“, „mental illness“, „placement“, „trauma“, „substance use“, „cognitive ability“. Literatūros apžvalga atlikta remiantis PRISMA kriterijais. Analizėje apžvelgti straipsniai, atitinkantys įtraukimo kriterijus: straipsniai parašyti anglų arba lietuvių kalba ir tyrimo dalyviai buvo vaikai, gyvenantys vaikų globos namuose, šeimynose, bendruomeniniuose vaikų globos namuose. Apie 90 proc. pasirinktų straipsnių publikuoti per pastaruosius 10 metų (2013–01–01 – 2023–11–03). Nustatytus kriterijus atitiko ir į sisteminę apžvalgą buvo įtrauktas 21 straipsnis ir 10 kitų į temos klausimą padedančių atsakyti šaltinių, kuriuose buvo analizuojami vaikų, augančių vaikų namuose, psichikos, raidos sutrikimai, savijauta, aprašomi jų įvertinimo metodai bei rizikos veiksniai.

Rezultatai. Vaikai, prieš patekdami į institucionalizuotas įstaigas, dažnai jau būna išgyvenę trauminę patirtį. Ši patirtis turi įtaką tam tikroms smegenų sritims ir todėl neretai lemia vaikų kognityvinių gebėjimų silpnumą. Taip pat yra atvejų, kai jaunimas susiduria su dideliu kiekiu stresorių jau pačiuose globos namuose. Šeimoje, o vėliau ir globos institucijoje patirta nepriežiūra ir smurtas lemia didesnę psichikos sutrikimų riziką. Patiriamas lėtinis stresas bei minėti psichiniai sutrikimai dalį globojamų vaikų gali privesti prie minčių apie savižudybę arba dažno psichoaktyvių medžiagų vartojimo – abu šie atvejai, tyrimų duomenimis, dažniau pasireiškia tarp institucionalizuotų nepilnamečių nei gyvenančiųjų šeimose. Prasta globojamų vaikų sveikata lieka ir sulaukus pilnametystės. Tai sąlygoja mažesnę šios žmonių grupės darbingumą, sunkumus užmezgant socialinius ryšius bei integruojantis visuomenėje. Pakitęs vaiko teisių suvokimas paskatino vykdyti deinstitutionalizaciją – įkurti bendruomeninius vaikų globos namus, kuriuose ugdomi globotinių gyvenimo ir socialiniai įgūdžiai, skatinama juos būti savarankiškesnius, suprasti savo pareigas, planuoti ateitį bei kurti nuoširdų ir atvirą žmogiškąjį ryšį, nes turintys glaudesnius santykius su bendraamžiais globoti-

niai yra linkę išsikelti ir siekti aukštesnių ateities tikslų. Be to, turėdami aiškius ateities planus, globojami paaugliai labiau paklūsta taisyklėms, pasitiki savimi.

Išvados. Dėl didesnio rizikos veiksnių kiekio institucionalizuotų nepilnamečių aplinkoje jų psichikos sveikata yra veikiama neigiamai ir stebimos prastesnės tendencijos nei bendroje populiacijoje.

Raktažodžiai. Institucionalizacija; vaikų psichikos sveikata; vaikų globos įstaigos; trauminiai gyvenimo įvykiai.